

**SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ
DIAGNOSTIKA**

1. Pojetí speciálně pedagogické diagnostiky

- **Cílem** je poznání člověka s postižením. Cílem není léčba, ale výchova a vzdělávání.
- Diagnostika **zkoumá průběh vývoje člověka.**
- Poznatky slouží **k výchově a vzdělávání jedinců s postižením, k rozvoji jejich osobnosti a k možnosti jejich socializace do společnosti.**
- Na **diagnóze** se podílejí lékaři, psychologové, spec. pedagogové, soc. pracovníci a jiní, jde tedy o **týmovou práci.**
- Pedagogická diagnostika se zabývá zdravým jedincem, a proto může probíhat jak individuálně, tak i skupinově, zatímco speciálně pedagogická diagnostika vyžaduje jen **individuální přístup.**

Dělení:

- diagnostika **somatopedická** - zabývá se tělesným postižením a zdravotním oslabením
- diagnostika **psychopedická** - zabývá se mentální retardací
- diagnostika **surdopedická** - zkoumá poruchy sluchu
- diagnostika **logopedická** - zabývá se poruchami a vadami řeči
- diagnostika **oftalmopedická** - zkoumá poruchy a postižení zraku
- diagnostika **etopedická** - pracuje v oblasti poruch chování
- diagnostika **specifických poruch učení**

2. Diagnostika v jednotlivých obdobích vývoje

- v raném a předškolním věku :
  - nejdůležitější včasné zachycení poruchy a zahájení péče
- v období školní docházky včetně dospívání
  - možnost integrace dítěte s postižením do běžného typu školy, existuje nabídka speciálního školství tzn. možnost vzdělávání podle typu postižení
- v dospělosti
  - často je postižení následkem závažného úrazu a poškození mozku, příčinou bývají i mozkové nádory, nejdůležitější je určení prognózy a dalšího uplatnění člověka ve společnosti
- ve stáří
  - mozkové příhody, postižený člověk má sníženou schopností adaptace, menší samostatnost a větší závislostí na péči okolí

3. Některé diagnostické metody

- **Metody obecné:**
  - rodinná anamnéza
  - osobní anamnéza
  - anamnéza prostředí
- **Metody speciální** (zjištění druhu a stupně postižení):
  - pozorování
  - metody explorační (rozhovor, dotazník)
  - diagnostické zkoušky (ústní, písemné, praktické zkoušky)
  - testové metody (standardizované, nestandardizované)
  - kazuistika (studium všech dostupných materiálů, jen pomocná metoda) atd.

4. Požadavky na vlastnosti diagnostických metod

Metody speciálně pedagogické diagnostiky musí splňovat určité požadavky, aby výsledky byly objektivním zobrazením stavu postiženého jedince.

- Jedním z těchto požadavků je **validita metody**. Metoda je validní tehdy, jestliže měří to, co má.
- Dále **reliabilita**, znamená spolehlivost v čase. Získané výsledky by měly být s časovým odstupem stejné nebo velmi podobné.
- Znaky a vlastnosti, ke kterým se přiřazují číselné hodnoty jsou tzv. **proměnné**. Nejčastěji zjišťujeme množství a rozsah proměnné, frekvenci jejího výskytu a intenzitu proměnné.

Měření ve speciálně pedagogické diagnostice většinou probíhá následujícím způsobem:

- Hodnota sledované proměnné se dává do vztahu s normou – zjišťuje pozice jedince ve vztahu k normě.
- hodnota se přirovnává k hodnotám získaným v rámci určité skupiny

Nástrojem měření je **škálování**.

Druhy škálování:

- nominální – stejným jevům se přiřazují stejná čísla
- pořadové – proměnné se řadí podle stoupající nebo klesající hodnoty určitého znaku (prospěch apod.)
- intervalové – přesnější než pořadové, v této stupnici jsou vzdálenosti mezi sousedními hodnotami konstantní
- poměrové – nejpřesnější, užívá se k určení výkonu jedince tam, kde se výkon měří od nuly výše (výkon ve čtení, hmotnost atd.)

Při interpretování získaných výsledků je nutné mít na paměti, že se jedná o aktuální, ale ne neměnný stav diagnostikovaného jedince.

5. Oblasti diagnostiky

Hrubá a jemná motorika

- **Hrubá motorika** je tvořena pohyby celého těla a pohyby velkých svalových skupin.
- **Jemná motorika** je chápána jako motorika ruky a malých svalových skupin.

U **tělesného postižení-deformace**, amputace či obrny.

U **zrakově postižených** jsou největší odchylky u jedinců s vrozenou slepotou - způsobenou absencí zrakových vjemů, jemná motorika je však na podstatně vyšší úrovni.

U **sluchově postižených** může být motorika ovlivněna poruchou rovnováhy.

U **mentálně retardovaných** závisí postižení motoriky na hloubce základní vady, nejčastěji se týká motorické koordinace, obratnosti a rychlosti.

Laterálita

- dominance jedné z mozkových hemisfér - to znamená upřednostňování jednoho z párových orgánů (ruka, noha, ucho, oko).
- Laterálita by měla být respektována jako osobnostní charakteristika dotyčného jedince, obvykle se vyhraňuje mezi 3. a 4. rokem.
- Než jde dítě do školy mělo by být jasno, která ruka je vedoucí.
- Časté jsou i nevyhraněnosti laterality - tzv. **ambidextrie**.

Diagnostika rodinného prostředí

- Diagnostika rodinného prostředí se nejčastěji zaměřuje na:
  - úplnost x neúplnost rodiny
  - vztahy mezi rodiči a širší rodinou
  - počet sourozenců a postavení dítěte mezi nimi
  - dispozice dítěte
  - typ a náročnost výchovy
  - způsob trestání dítěte
  - projevy lásky x zanedbávání dítěte
  - prostředí a materiální zajištění ve kterém rodina žije

Školní zralost a individuální vzdělávací program

- U dětí s vadami zraku bývá snížena připravenost pro školu v oblasti poznávání předmětů, které se uskutečňuje zrakem. Bývá také postižena řeč patlavostí.
- Děti se sluchovým postižením jsou opožděny ve vývoji řeči, jejich řeč bývá nesrozumitelná.
- Tělesně postižené děti bývají opožděny v psychickém vývoji-menší pohybové možnosti, blokováno poznávání prostředí. Tyto děti také mají menší možnosti styku s vrstevníky-opoždění v sociálním vývoji.
- Děti mentálně retardované mají konkrétní myšlení, nedovedou zobecňovat, mají mechanickou paměť, mají potíže ve vyjadřování a ve výslovnosti.
- U dětí s LMD se nezralost týká zpravidla citové a sociální složky, řeči, pozornosti.

- Pro děti s odkladem školní docházky je důležitá individuální péče.
- Nejčastějšími příčinami odkladu školní docházky jsou:
  - problémy v oblasti řeči a komunikačních dovedností
  - problémy s pozorností a soustředěností
  - problémy v rozvoji grafomotoriky
  - problémy pracovního tempa
  - problémy vědomostního rázu
- **Individuální vzdělávací program** stanoví postup vzdělávání postiženého dítěte a nápravy zjištěných obtíží. Musí vždy vycházet z komplexní diagnózy.
- Individuální vzdělávací program by měl obsahovat:
  - úpravy učební látky
  - vytyčení cílů
  - motivační aspekty vzdělání
  - kroky vedoucí k nápravě či zmírnění vlivu poruchy atd.

6. Terminologie

diagnostika, diagnóza, včasnost a komplexnost diagnostiky, prognóza vývoje, validita, reliabilita, proměnné, měření v diagnostice, škálování, statistická norma, metody obecné a speciální, rodinná a osobní anamnéza, katamnéza, vyšetření prostředí, diagnostické zkoušky, testové metody, rozbor a hodnocení výsledků činnosti, oblasti diagnostiky, školní zralost, individuální vzdělávací program, jedinci se specifickými potřebami, profesní orientace